

[Time:3.00 Hrs]		[Marks:100]
Please check whether you have got the right question paper.		
N.B:	1. All questions are compulsory. 2. Figures to the right indicate full marks. 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.	
Q.1	Attempt any two of the following questions. A. Discuss the consequences of the revolt of 1857. B. Describe in detailed on the establishment and growth of Bombay Association. C. Highlight on the aims and objectives of the Indian National Congress at the time of its establishment.	20
Q.2	Attempt any two of the following questions. A. Evaluate the contributions of Moderates in the Indian Freedom Struggle. B. Comment on the Contribution of Lokmanya Tilak during the Extremist phase of the Congress. C. Give an account of the Revolutionaries of Maharashtra and Bengal during the Indian Freedom Struggle Movement.	20
Q.3	Attempt any two of the following questions. A. Elaborate the role of Mahatma Gandhi in the Indian Freedom Movement. B. Review the output of Civil Disobedience Movement. C. Describe the important features of the Quit India Movement.	20
Q.4	Attempt any two of the following questions. A. State the important provisions in the Govt. of India Act,1935. B. Analyses the failure of the Crips Mission Plan. C. Describe nature of Partition of India and its impact.	20
Q.5	Write Short notes on any two of the following: A. Pune Sarvajanik Sabha B. First Session of Indian National Congress C. Poona Pact D. Cabinet Mission Plan	20

मराठी रुपांतर

[वेळ: ३ तास]		[गुण: १००]
कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.		
सूचना:	१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात. ३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.	

प्र.१	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. अ) १८५७च्या उठावाच्या परिणामांची करा. ब) बॉम्बे असोसियेशनची स्थापना आणि विकास यावर सविस्तर वर्णन करा. क) राष्ट्रीय सभेच्या स्थापनेच्यावेळची ध्येय आणि उद्दिष्टे यावर प्रकाश टाका.	२०
प्र.२	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. अ) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील मवाळवाद्यांच्या कामगिरीचे मुल्यांकन करा. ब) लोकमान्य बाळ गंगाधर टिळक यांचे काँग्रेसच्या जहालवादी कालखंडातील योगदानावर भाष्य करा. क) भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील महाराष्ट्र आणि बंगालमधील क्रांतिकारकांच्या योगदानाची माहिती लिहा.	२०
प्र.३	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. अ) भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील महात्मा गांधी यांच्या भूमिकेवर सविस्तर माहिती लिहा. ब) सविनय कायदेभंग चळवळीच्या यश आणि अपयशाचा आढावा घ्या. क) चलेजाव चळवळीतील महत्वाच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.	२०
प्र.४	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. अ) १९३५ च्या कायद्यातील प्रमुख तरतुदी सांगा. ब) क्रिप्स योजनेच्या असफलतेचे विश्लेषण करा. क) भारताच्या फाळणीचे स्वरूप आणि त्याचे परिणामांचे वर्णन करा.	२०
प्र.५	टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) अ) पुणे सार्वजनिक सभा ब) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसचे पहिले अधिवेशन क) पुणे करार ड) कॅबिनेट मिशन योजना	२०

[Time: 3.00 Hrs]		[Marks:100]
Please check whether you have got the right question paper.		
N.B:	1. All question are compulsory. 2. Figures to the right indicate full marks. 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.	

Q.1	Attempt any two of the following. A. Explain any five basic tools of economic analysis in brief. B. Explain Positive economics and normative economics. C. Explain the concept, assumptions, limitations and significance of partial equilibrium.	20
Q.2	Attempt any two of the following. A. Write a note on 'Macroeconomic Instability'. B. Explain the significance of opportunity cost in decision making. C. Explain the role of government in improving market outcomes.	20
Q.3	Attempt any two of the following. A. Explain increase and decrease in demand with the help of diagram. B. What is supply? What are the determinants of supply? C. What are the determinants of price elasticity of demand?	20
Q.4	Attempt any two of the following. A. Explain the concept of consumer surplus with the help of diagram. B. B) Derive the demand curve from price consumption curve. C. C) Explain the revealed preference theory.	20
Q.5	Write any two short notes. A. 'ceteris paribus'. B. Individual supply and market supply. C. Degrees of elasticity. D. Income effect.	20

	[वेळ: ३ तास]	[गुण: १००]
कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.		
सूचना:	१ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात. ३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.	

प्र.१	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. अ आर्थिक विश्लेषणाची कोणतीही पाच मूलभूत साधने थोडक्यात स्पष्ट करा. ब वास्तविक अर्थशास्त्र आणि आदर्शवादी अर्थशास्त्र स्पष्ट करा. क आंशिक समतोलाची संकल्पना, गृहीतके, मर्यादा आणि महत्त्व स्पष्ट करा.	२०
प्र.२	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. अ 'स्थूल आर्थिक अस्थिरता' यावर टीप लिहा. ब निर्णय प्रक्रियेतील संधी खर्चाचे महत्त्व स्पष्ट करा. क बाजार उत्पादन सुधारण्यामध्ये सरकारची भूमिका स्पष्ट करा.	२०
प्र.३	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. अ आकृतीच्या साहाय्याने मागणीतील वृद्धी आणि घट स्पष्ट करा. ब पुरवठा म्हणजे काय? पुरवठ्याचे निर्धारक कोणते आहेत? क मागणीच्या किमतीच्या लवचिकतेचे निर्धारक कोणते आहेत?	२०
प्र.४	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. अ आकृतीच्या मदतीने ग्राहक अधिशेष ही संकल्पना स्पष्ट करा. ब किमत उपभोग वक्राच्या साहाय्याने मागणी वक्र काढा. क प्रकट पसंती सिद्धांत स्पष्ट करा.	२०
प्र.५	खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा. अ 'सेटेरिस पॅरिबस'. ब वैयक्तिक पुरवठा आणि बाजार पुरवठा. क लवचिकतेचे प्रकार. ड उत्पन्न प्रभाव.	२०

[Time:3.00 Hrs.]		[Marks:100]
Please check whether you have got the right question paper.		
N.B:	1. All questions are compulsory. 2. Figures to the right indicate full marks. 3. Question first is Compulsory. 4. Use of map / stencils is permitted. 5. Draw maps and diagrams wherever necessary.	

Q.1	A.	Explain the importance and types of profiles	10
	B.	What are the methods of interpretation of contours?	10
Q.2		Define the term "Geography" and explain in detail all branches of Geography. OR What is meant by Geography? Explain in detail the scope and Nature of Geography.	20
Q.3		What is meant by Rock? How were they formed? Explain the Types of Rock. OR Define the term minerals. what are the types of minerals?	20
Q.4		Defined the term "River". Explain the main course/ division of the river cycle with a diagram. OR Explain the river erosional cycle.	20
Q.5		Define the term "Glacier". Where do glaciers form? What are the erosional landforms of glaciers? OR What is Karst's topography? Where is karst topography formed? What are the depositional landforms of Karst's topography?	20

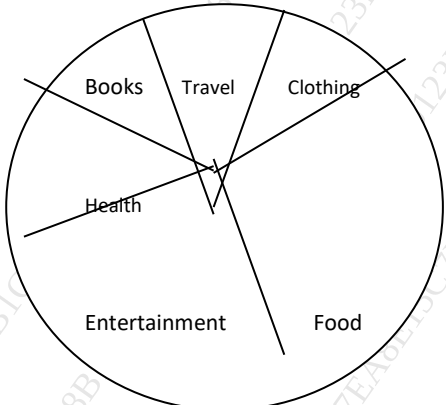
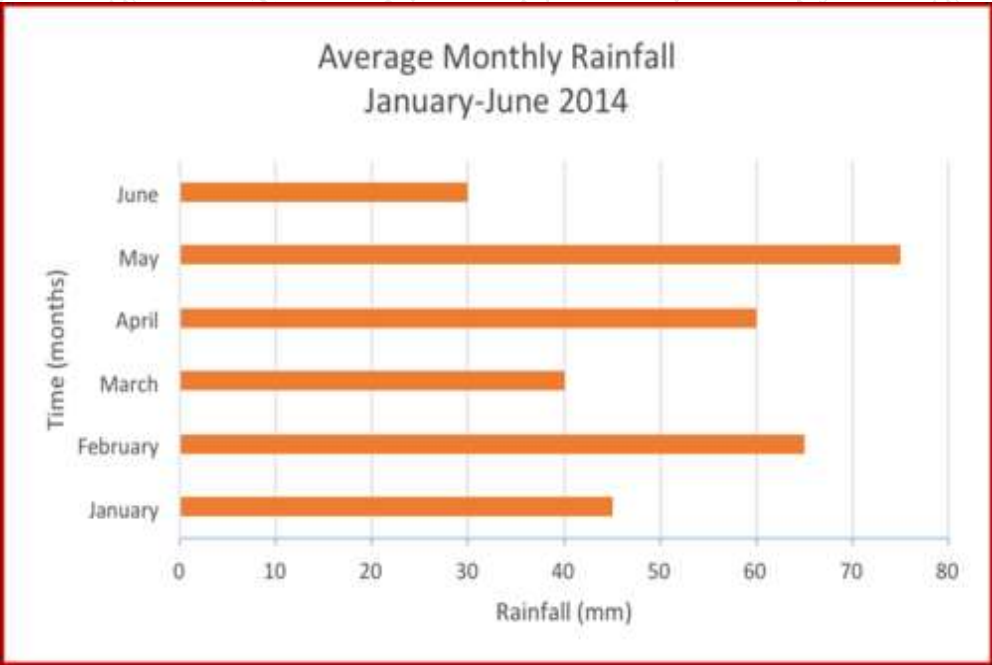
[वेळ: ३ तास]	[गुण:१००]
कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.	
सूचना: १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात. ३. प्रश्न क्रमांक एक हा अनिवार्य आहे. ४. नकाशा / स्टेन्सिल वापरण्यासाठी परवानगी आहे. ५. योग्य ठिकाणी सुबक आकृत्या/ नकाशा काढा.	

प्र.१.	अ.	बाह्याकाराचे महत्व स्पष्ट करा.	१०
	ब.	समोच्चदर्शक रेषा स्पष्ट करण्याच्या पद्धती सांगा.	१०
प्र.२		‘भूगोल’ या संज्ञा ची व्याख्या सांगून त्याच्या शाखा स्पष्ट करा. किंवा भूगोल म्हणजे काय ते सांगून भूगोलाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा	२०
प्र.३		खडक म्हणजे काय? ते कसे निर्माण होतात ? खडकंचे प्रकार स्पष्ट करा. किंवा ‘खनिज’ संज्ञा स्पष्ट करून खनिजांचे प्रकार सांगा	२०
प्र.४		‘नदी’ या संज्ञेची व्याख्या सांगून नदी चक्राचे मुख्य विभाग/कोर्स सुबक आकृतिसह स्पष्ट करा किंवा नदीचे क्षरण चक्र स्पष्ट करा	२०
प्र.५		‘हिमनदी’ संज्ञा स्पष्ट करून हिमनदी कोठे निर्माण होते ते सांगा. हिमनदीच्या क्षरण कार्यामुळे निर्माण होणारे भूरूपे स्पष्ट करा किंवा क्रास्ट स्थलाकृती म्हणजे काय ते सांगून क्रास्ट स्थलाकृती कोठे तयार होते? क्रास्ट स्थलाकृतीच्या निक्षेपीय कार्यामुळे निर्माण होणारे भूरूपे सांगा.	२०

[Time:3.00Hrs]		[Marks:100]	
Please check whether you have got the right question paper.			
N.B:	1. All questions are compulsory. 2. Figures to the right indicate full marks. 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.		

Q.1	A 1) Fill in the blanks with suitable articles. It was ----- terrible scene. ---- black car had turned ---- turtle in ----- middle of the road, exactly opposite to --- orange tree. 2) Fill in blanks with suitable prepositions. Raju had been to Mumbai when he was just five years old. It was ---- that time that he had also visited me ---- Virar. Both --- us had gone to see our maternal Uncle ---- my father. ---- the end of that visit, we'd become very good friends as well. B Do as directed. i) Ram's shirt was very nice. (Change into present continuous tense) ii) Rohan said to Rita, "I want to study abroad." (Change into indirect speech) iii) The Chennai Express reached the station on time. (Change into simple present tense) iv) Govind said to Bhima, "Why is he looking so sad?" (change into Indirect speech) v) I boarded the bus. (Change the voice) vi) Some of my relatives ____ come to see me. (Use the correct form of "to have") vii) Kalpesh as well as Mohan ____ interested in Mathematics. (Correct form of "to be") viii) Shila's eyes are very bright. (Add a question tag) ix) I have planned a detective novel. (Change the voice) x) Shrikant is a bright student of the class. He might stand first in the class. (Make a Complex Sentence)	5 5 10
Q.2	Read the following passage and answer the questions given below each: Amos returned home first and father, with everybody else ate, drank and made merry. Three weeks later he had company and neighbors remarked how well the rich laughter had returned. He went to bed that night in the gayest of spirits –but he never	

	woke up the following! What a wonderful way to die! I am one of the millions of Nigerians whose childhood days were spent away from “Home” away from father I could reproduce on no more than four pages of an ordinary exercise book all the conversations I ever had with my father. We did meet, we were usually very correct and discreet. I therefore never had the opportunity of discussing ethics and principles with the man to whom I owe so much. I could have asked him, for examples, what he thought of life. Most of my ideas on life I have therefore picked up from my favorite authors. To these ideas I have naturally blended what I have imbibed from being alive. Questions: 1. Suggest a suitable title to this passage? 2. How does the writer suggest that his father had been unhappy? 3. Does the writer suggest that the most Nigerian children lived away from their parents? 4. Was the writer grateful to his father? Support your answer. 5. What regret does the writer have? Which sentence of the passage suggests this? 6. Why does the writer say that he did not pick his ideas from his father? 7. Write the synonyms of the following words: i) merry; ii) home; iii) correct 8. Write the antonyms of the following words: i) laughter; ii) ordinary; iii) favourite	1 2 2 3 3 3 3 3
Q.3	Answer any Two of the following letters. a) You wish to apply for the post of a ‘Receptionist’ in Tata Motors Ltd, Pune. As you have completed your education from Modern College, Pune, write a letter to the Principal, Modern College requesting him to write a Letter of Recommendation to the HR Manager Tata Motors Ltd. b) Write an application letter in response to a newspaper advertisement given below: “Wanted a graduate with 02 years of experience to work as a Clerk in Joseph Motels Pvt. Ltd., Mumbai. The candidate should be fluent in English and Hindi and should have completed Talley from a recognized institute. Apply to – P.B. No. 4646, The Times of India, Mumbai-400 001.” c) You wish to apply for an M.S. programme in Cambridge University, England. Write a Statement of Purpose to accompany your application.	20

Q.4	4 a) Interpret the following data & Write your analysis in around 150 words: [10] A Family's Annual Expenditure b) Interpret the following data & Write your analysis in around 150 words: [10] 	20
Q.5	Attempt Any One of the following essays: (250-350 words) : a) Effects of Covid-19 b) Youth as the pillar of the modern India c) Environmental consciousness	20

[वेळ : ३ तास]

[गुण : १००]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

N.B:सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२. अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

३. प्रश्नासमोरील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१ अ. ललित गद्य म्हणजे काय ते सांगून ललित गद्याच्या विविध प्रकारांचा परिचय करून द्या. (२०)

किंवा

ब. 'वडीलधारी माणसे' या ललितलेख संग्रहात समाविष्ट असणाऱ्या साहित्यक्षेत्रातील कोणत्याही दोन व्यक्तींचा परिचय करून द्या.

प्र.२ अ. 'वडीलधारी माणसे' या ललितलेखसंग्रहाची माहिती सांगून मामा वरेकर यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा परिचय (२०) करून द्या.

किंवा

ब. हृदयनाथ मंगेशकर यांच्या संगीत व्यक्तिमत्त्वाचा परिचय 'वडीलधारी माणसे' या लेखसंग्रहाच्या अनुषंगाने करून द्या.

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) (१०)

अ. ललित गद्याचे गुणविशेष

ब. लता मंगेशकर यांचे गाण्यावरील प्रेम

क. दुर्गाबाई भागवत

ड. आदर्श शिक्षक-श्री. म. माटे

प्र.४ मराठी लेखन नियमासंबंधी पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एक प्रश्न सोडवा. (१०)

अ. मराठीतील स्वल्पविराम, अर्धविराम व प्रश्नार्थक चिन्ह यांचा वापर कधी होतो ते सांगून त्याचे प्रत्येकी एक उदाहरण सांगा.

किंवा

मराठीतील कोणतीही पाच विरामचिन्हे व त्यांचे प्रत्येकी एक उदाहरण द्या.

ब. पुढीलपैकी कोणत्याही एका परिच्छेदामध्ये विरामचिन्हांचा वापर करून पुन्हा लिहा.

श्री. कृ. कोल्हटकर यांनी गाणारे यंत्र पती हाच स्त्रीचा अलंकार संपादिका गरीब बिचारे पाडस या कथा लिहिल्या कोटीबाजपणा हा त्यांच्या कथेचा गुण होता कल्पनाविलासाच्या

आधारे त्यांनी कथालेखन केले पण काही ठिकाणी त्याच्या अतिरेकामुळे रसहानी झाली आहे अनेक ठिकाणी यासाठी त्यांनी रूपकांचा वापर केलेला आहे.

किंवा

अबब किती मोठी ही ईमारत असल्या इमारती मी कधी आयुष्यात पाहिल्या नाहीत अशा बरं बनवल्या असतील तरी कशा एवढ्या वर कोण आणि कसे बरे चढले असेल इमारतीचे नाव काय बरं - प्रभात किती छान या इमारतीच्या वर उभे राहिल्यानंतर खालचे लोक कसे छोटे दिसत असतील का

प्र.५ वृत्तलेखन करा. (कोणतेही एक) (१०)

अ. दादर ते कल्याण या दरम्यानच्या रेल्वेमार्गावर मेगाब्लॉक असल्याची माहिती सांगणारे वृत्तलेखन करा.

किंवा

ब. रत्नागिरी जिल्ह्यामध्ये पसरलेल्या साथीच्या रोगाची जनजागृती करणारे वृत्तलेखन करा.

प्र.६ वृत्तान्तलेखन करा. (कोणतेही एक) (१०)

अ. 'ज्ञानगंगा' इंस्टीट्यूट मध्ये नव्याने सुरू केलेल्या कॉम्प्युटर कोर्सची माहिती देणारे वृत्तान्तलेखन करा.

किंवा

ब. 'कास फाउंडेशनने' आयोजित केलेल्या कथालेखन कार्यशाळेची माहिती देणारे वृत्तान्तलेखन करा.

प्र.७ अर्जलेखन करा. (कोणतेही एक) (१०)

अ. विवेकानंद महाविद्यालय, औरंगाबाद येथे वरिष्ठ लिपिक पदासाठी प्राचार्यांच्या नावे अर्जलेखन करा.

किंवा

ब. नाशिक महानगरपालिकेच्या 'आपले वाचन' या ग्रंथालयात सभासद होण्यासाठी ग्रंथपालांच्या नावे अर्जलेखन करा.

प्र.८ भाषांतर करा. (कोणतेही एक) (१०)

अ. In the spring of 1972, David was winding up four years a college with top marks. So, far, so good. Ready for the big try, he had applied to ten medical colleges. By beginning of April, eight and turned him down. Then on the Afternoon of April 27, a ninth rejection came from a medical college he had counted on the most, and David was crushed.

किंवा

ब. When I was very small that time in my mother's eyes was developing a cataract. At that time, the eldest among my brothers got a teaching job at the University in bhuvaneshwar and also had to prepare for the civil

services-examination. So, it was decided that my mother would move to cook for him. As her appendage, I had to move, too.

(۱) ہر جواب سے پہلے متعلقہ سوال ضرور لکھیں۔

(۲) ہر جواب نئے صفحے سے شروع کریں۔

(10)

سوال نمبر ۱۔ (الف) کسی ایک عنوان پر تفصیلی مضمون لکھیے۔

۱۔ میری پسندیدہ شخصیت

۲۔ ممبئی کی لوکل ٹرین

۳۔ اخبار بینی کے فوائد

۴۔ تندرستی ہزار نعمت ہے

۵۔ کوشش کرے انسان تو کیا ہو نہیں سکتا!

(10)

(ب) درج ذیل میں سے کوئی پانچ محاوروں کے معنی لکھیے اور جملوں میں استعمال کیجیے۔

۱۔ بل نکالنا ۲۔ آب آب کرنا ۳۔ عید کا چاند ہونا ۴۔ گل کھلانا

۵۔ سر پر اٹھانا ۶۔ جان میں جان آنا ۷۔ بات بنانا

(20)

سوال نمبر ۲۔ سرسید احمد خان کے سوانحی کوائف لکھیے۔

یا

انشائیے سے کیا مراد ہے؟ رشید احمد صدیقی کی انشائیہ نگاری پر روشنی ڈالیے۔

(20)

سوال نمبر ۳۔ امجد حیدر آبادی کی حیات اور شخصیت پر معلوماتی مضمون قلمبند کیجیے۔

یا

شاد عظیم آبادی کی ادبی خدمات کا جائزہ لیجیے۔

(10)

سوال نمبر ۴۔ (الف) مندرجہ ذیل میں سے کسی ایک عنوان پر تفصیلی گفتگو کیجیے۔

۱۔ اخلاق ۲۔ نام دیومالی ۳۔ دوفرلانگ لمبی سڑک

(10)

(ب) مندرجہ ذیل میں سے کسی ایک نظم کا تجزیہ پیش کیجیے۔

۱۔ مفلسی ۲۔ صبح شہادت ۳۔ نشاط امید

۱۔ پادشاہ نے عرضی پڑھی اور کہلا بھیجا کہ ہم نے تمھاری دعوت قبول کی، البتہ آویں گے۔ ملکہ نے نوکروں اور سب کاروباریوں کو حکم کیا کہ لوازم یافت کا ایسے سلیقے سے تیار ہو کہ پادشاہ دیکھ کر اور کھا کر محفوظ ہوں اور ادنا علا جو پادشاہ کی رکاب میں آویں، سب کھاپی کر خوش ہو کر جاویں۔ ملکہ کے فرمانے اور تاکید کرنے سے سب قسم کے کھانے سلونے اور بیٹھے اس ذائقے کے تیار ہوئے کہ اگر باہمن کی بیٹی کھاتی تو کلمہ پڑھتی۔

۲۔ مثلاً آپ کسی کے مقابلے میں کھڑے ہو کر خوب ہنگامہ مچائیے۔ دولت مند امیدوار آپ کو روئے دلا کر بیٹھ رہنے پر راضی کر لے گا۔ اس کے بعد آپ اس کے کارکن بن جائیں گے تو اور روپے مل جائیں گے۔ آپ ذرا ایمان دار قسم کے آدم ہوں تو کوئی ادارہ کھول دیجئے، مثلاً مدرسہ، یتیم خانہ، پنجرہ پول وغیرہ کہیے کہ آپ کے ادارے کو پانچ سو روپے دلائے جائیں تو آپ بیٹھ رہیں گے، روپے مل جائیں گے۔

۳۔ میں اتنی ذرا سی بات نہیں سمجھتا کہ دنیا میں آکر مرنا ضرور ہے۔ مگر ہر چیز ایک وقت مناسب پر ٹھیک ہوتی ہے۔ یہ بھی کوئی مرنا ہے کہ ہر ایک کام کو ادھورا اور ہر ایک انتظام کو ناقص و ناتمام چھوڑ کر چلا جاؤں۔ ایسا بے ہنگام مرنا نہ صرف میرے لئے بلکہ میرے تمام متعلقین اور وابستگان کے لئے موجب زیاں باعث نقصان ہے۔

۴۔ وہ صدیوں سے اسی سڑک پر چل رہی ہے، اُپلوں کا بوجھ اٹھائے ہوئے، کوئی اس کا بوجھ ہکا نہیں کرتا، کوئی اسے ایک لمحہ سستا نہیں دیتا، وہ بھاگی جا رہی ہے اس کی ٹانگیں کانپ رہی ہیں۔ اس کے پاؤں ڈمگ رہے ہیں۔ اس کی جھریوں میں غم اور بھوک اور فکر اور غلامی اور صدیوں کی غلامی!

(ب) مندرجہ ذیل میں سے کسی ایک شعر کی تشریح مع شاعر کے نام کیجیے۔

۱۔ میں جاتا ہوں دل کو ترے پاس چھوڑے
مری یاد تجھ کو دلاتا رہے گا

۱۔ آپ کا خیر خواہ میرے سوا
ہے کوئی اور دوسرا، کہیے

۳۔ تجھ کو اچھا کہا ہے کس کس نے
کہنے والوں کو خیر، کیا کہے

۱۔ رہے گارنج زمانے میں یادگار ترا وہ کون دل ہے کہ جس میں نہیں مزار ترا
جوکل رقیب تھا ہے آج سگووار ترا خدا کے سامنے ہے ملک شرمسار ترا
پلی ہے قوم ترے سایہ کرم کے تلے ہمیں صیب تھی جنت ترے قدم کے تلے

۲۔ چارہ نہیں کوئی جلتے رہنے کے سوا
سانچے میں فنا کے ڈھلتے رہنے کے سوا
اے شمع تیری حیاتِ فانی کیا ہے
جھوٹا کھانے اور سنبھلتے رہنے کے سوا

۳۔ جو اہل فضل عالم و فاضل کہلاتے ہیں پوچھے کوئی الف، تو اُسے بے بتاتے ہیں
مفلس ہوئے تو کلمہ تک بھول جاتے ہیں وہ جو غریب غربا کے لڑکے پڑھاتے ہیں
اُن کی تو عمر بھر نہیں جاتی ہے مفلسی

[Time:3.00 Hrs.]		[Marks:100]
Please check whether you have got the right question paper.		
N.B:	1. All questions are compulsory. 2. Figures to the right indicate full marks. 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.	

Q.1	Attempt any one question. a. What is philosophy? and explain its Branches. b. What is Ethics? and explain its Nature.	20
Q.2	Attempt any one question. a. Explain the concept of Stithpradnya in Bhagvadgita. b. Explain the concept of Purushartha's in Indian Philosophy.	20
Q.3	Attempt any one question. a. Explain Socratic View of Virtue. b. Discuss Plato's Virtues Opinion.	20
Q.4	Attempt any one question. a. What is Determinism? and explain its type. b. Discuss the Indeterminism and the concept of Freedom.	20
Q.5	Write short notes on any two of the following: a. Intrinsic Values and Extrinsic Values b. Rta and Rna c. Wisdom and Courage d. Freewill	20

मराठी भाषांतर	[वेळ: ३ तास]	[गुण: १००]
कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.		
सूचना:	१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात. ३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.	

प्र.१	खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. अ) तत्त्वज्ञान म्हणजे काय ? व त्याच्या शाखांचे स्पष्टीकरण करा. ब) नीतिशास्त्र म्हणजे काय ? व त्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.	२०
प्र.२	खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. भगवद्गीतेतील स्थितप्रज्ञ संकल्पना विशद करा. अ) भारतीय तत्त्वज्ञानातील पुरुषार्थ संकल्पना स्पष्ट करा. ब)	२०
प्र.३	खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. अ) सॉक्रेटिसचे सद्गुण विषयक मत स्पष्ट करा. ब) प्लेटोच्या सद्गुण विषयक मताची चर्चा करा.	२०
प्र.४	खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा. अ) नियततत्त्ववाद म्हणजे काय ? व त्याचे प्रकार स्पष्ट करा. ब) अनियततत्त्ववाद आणि संकल्प स्वातंत्र्य याविषयी चर्चा करा.	२०
प्र.५	टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) अ) आंतरिक मूल्ये आणि बाह्य मूल्ये ब) ऋत आणि ऋण क) शहाणपणा आणि धैर्य ड) संकल्पस्वातंत्र्य / इच्छास्वातंत्र्य	२०

[Time:3.00 Hrs.]		[Marks:100]
Please check whether you have got the right question paper.		
N.B:	1. All questions are compulsory. 2. Figures to the right indicate full marks. 3. Question first is Compulsory. 4. Use of map/stencils is permitted. 5. Draw maps and diagrams wherever necessary.	

Q.1	A.	Explain the use of profiles in the study of landforms.	10
	B.	What are the methods of interpretation of contours?	10
Q.2		Define the term "Geography" and discuss in detail the interior part of the earth. OR Explain in detail the Importance, scope, and nature of geography.	20
Q.3		What landforms are produced due to the faults process? Explain with a suitable diagram. OR What do you mean by "folding"? Mention different types of folds.	20
Q.4		Discuss in detail the development of the river profile/ Drainage system. OR What is the river erosional cycle? Explain in detail.	20
Q.5		Define the term "Glacier". Where do glaciers form? What are the erosional landforms of glaciers? OR Where is karst topography formed? What are the Erosional landforms of Karst's topography?	20

[वेळ: ३ तास]		[गुण: १००]
कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.		
सूचना:	१. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात. ३. प्रश्न क्रमांक एक हा अनिवार्य आहे. ४. नकाशा / स्टेन्सिल वापरण्यासाठी परवानगी आहे. ५. योग्य ठिकाणी सुबक आकृत्या/ नकाशा काढा.	

प्र.१.	अ.	भूरापाच्या अभ्यासात बाह्याकाराचे महत्व स्पष्ट करा.	१०
	ब.	समोच्चदर्शक रेषा स्पष्ट करण्याच्या पद्धती सांगा.	१०
प्र.२		‘भूगोल’ या संज्ञा ची व्याख्या सांगून पृथ्वीचे अंतरंग स्पष्ट करा. किंवा भूगोलाचे स्वरूप, व्याप्ती आणि महत्व स्पष्ट करा	२०
प्र.३		भ्रंश प्रक्रियेतून निर्माण होणारे भूरूपे आकृतीसह स्पष्ट करा. किंवा घड्या / वळ्या संज्ञा स्पष्ट करून वाळ्याचे विविध प्रकार सांगा	२०
प्र.४		नदीप्रवाह प्रणालीच्या विकासाच्या बाबत सखोल चर्चा करा. किंवा नदीच्या क्षरण चक्राची सखोल चर्चा करा.	२०
प्र.५		‘हिमनदी’ संज्ञा स्पष्ट करून हिमनदी कोठे निर्माण होते ते सांगा. हिमनदीच्या क्षरण कार्यामुळे निर्माण होणारे भूरूपे स्पष्ट करा किंवा क्रास्ट स्थलाकृती कोठे तयार होते? क्रास्ट स्थलाकृतीच्या क्षरण कार्यामुळे निर्माण होणारे भूरूपे सांगा.	२०

[Time: 3.00 Hrs]		[Marks:100]
Please check whether you have got the right question paper.		
N.B:	1. All 5 questions carry 20 marks and are compulsory. 2. Attempt any two questions out of three from each of Q.1 to Q. 4. 3. Attempt any two questions out of four from Q. 5. 4. Figures to the right indicate full marks.	

Q.1	Attempt any two of the following	(20 marks)
	A) Describe what is Psychology and explain how psychology continued to develop as a science.	
	B) Describe the correlation method in detail.	
	C) Explain the Measures of Central Tendency and the Measures of Variability.	
Q.2	Attempt any two of the following	(20 marks)
	A) Explain in brief the structure of neurons and how do they transmit the information.	
	B) Explain the roles of the brain and spinal cord in the central nervous system (CNS).	
	C) Describe some important structures of brain.	
Q.3	Attempt any two of the following	(20 marks)
	A) Explain what is learning and what are the different characteristics of learning.	
	B) Discuss the various elements of operant conditioning with reference to reinforcement.	
	C) Discuss the biological and cognitive influences on conditioning in brief.	
Q.4	Attempt any two of the following	(20 marks)
	A) Define Memory. Discuss in detail Atkinson and Shiffrin's three stage model of memory.	
	B) Write a note on short-term memory and working memory.	
	C) Explain the role of Amygdala in emotional memory.	
Q.5	Write Short Note on any two of the following	(20 marks)
	A) Write a note on description as one of the methods that psychologists use to ask and answer the questions.	
	B) Explain the peripheral nervous system (PNS) in brief.	
	C) Write a note on observational learning.	
	D) Describe various effortful processing strategies in brief that can be used to remember new information.	

[वेळ: ३ तास]	[गुण:१००]
कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.	
सूचना:	१ सर्व ५ प्रश्नांना २० गुण आहेत आणि सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २ते प्र १ .प्र ..४ मधून प्रत्येकी तीनपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. ३ .प्रमधून चारपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा ५ .. ४.उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात . ५ .प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

प्र.१	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	(२०)
अ.	मानसशास्त्र काय आहे, त्याचे वर्णन करा आणि मानसशास्त्र हे विज्ञान म्हणून विकसित होणे कसे सुरू राहिले, ते स्पष्ट करा.	
ब.	सहसंबंध पद्धत सविस्तर स्पष्ट करा.	
क.	केंद्रीय प्रवृत्तीचे मापन व प्रचरण मापन स्पष्ट करा.	
प्र.२	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	(२०)
अ.	नसपेशींची रचना आणि त्या संदेश वाहन कशा पद्धतीने करतात ते थोडक्यात स्पष्ट करा.	
ब.	केंद्रीय चेता-प्रणालीमध्ये (CNS) मेंदू आणि चेतारज्जू यांच्या असणाऱ्या भूमिका स्पष्ट करा.	
क.	मेंदूतील काही महत्वाच्या संरचनांची चर्चा करा.	
प्र.३	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	(२०)
अ.	अध्ययन म्हणजे काय आणि अध्ययनाची भिन्न वैशिष्ट्ये कोणती, ते स्पष्ट करा.	
ब.	साधक अभिसंधानातील प्रबलनाच्या अनुषंगाने विविध घटकांची चर्चा करा.	
क.	अभिसंधानावर होत असणाऱ्या जैविक आणि बोधनिक प्रभावांवर थोडक्यात चर्चा करा.	
प्र.४	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	(२०)
अ.	स्मृतीची व्याख्या द्या. ऍटकिन्सन आणि शिफ्रीन यांनी प्रस्तावित केलेल्या स्मृतीच्या त्रिस्तरीय प्रारूपाचे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.	
ब.	अल्पकालीन स्मृती आणि कार्यरत स्मृती यांवर टीप लिहा.	
क.	भावनिक स्मृतीमध्ये अमिडालाची भूमिका स्पष्ट करा.	
प्र.५	खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर लघु टिपा लिहा.	(२०)
अ.	प्रश्न विचारणे आणि त्यांची उत्तरे देणे, यासाठी मानसशास्त्रज्ञ वापरत असणाऱ्या पद्धतींपैकी एक म्हणून 'वर्णन' या पद्धतीवर टीप लिहा.	
ब.	सीमावर्ती मज्जासंस्था (PNS) थोडक्यात स्पष्ट करा.	
क.	निरीक्षणात्मक अध्ययन यावर तपशीलवार लिहा.	
ड.	नवीन माहिती लक्षात ठेवण्यासाठी विविध प्रयत्नशील प्रक्रियांच्या तंत्रांचे थोडक्यात वर्णन करा.	

[Time:3 Hrs]		[Marks:100]
Please check whether you have got the right question paper.		
N.B:	1. All question are compulsory. 2. Figures to the right indicate full marks. 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.	

Q.1	Attempt Any 2 Sub Questions. a) Define Sociology as a discipline. Discuss its subject matter. b) Explain the Functionalist Perspective of Sociology c) Explain the Scope of Sociology as a discipline.	20
Q.2	Attempt Any 2 Sub Questions. a) Define Social Institutions. Explain the functions of social institutions. b) Write an essay on Politics in Global Perspective. c) Discuss the concept of Religion and elaborate on types of religious organization.	20
Q.3	Attempt Any 2 Sub Questions. a) Define Culture. Explain the aspects of culture. b) Discuss the relationship between culture and society c) Explain cultural relativism as a concept.	20
Q.4	Attempt Any 2 Sub Questions. a) What is social media? Explain its political dimensions. b) Explain different types of social media c) Explain how social media is used for marketing and advertising	20
Q.5	. Write Short Notes on Any 2. a) Positivism b) Totalitarianism c) Norms and Values d) Social Networking Sites	20

[वेळ: ३ तास]	[गुण: १००]
कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.	
सूचना:	१ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात. ३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

प्र.१ कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.

20

- अ. एक ज्ञान शाखा म्हणून समाजशास्त्र परिभाषित करा. त्याच्या अंतर्गत येणाऱ्या मुख्य विषयांवर चर्चा करा.
- ब. समाजशास्त्राचा कार्यवादी दृष्टीकोन सखोलपणे स्पष्ट करा
- क. एक ज्ञान शाखा म्हणून समाजशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.२ कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.

20

- अ. सामाजिक संस्थांची व्याख्या स्पष्ट करा. सामाजिक संस्थांची कार्ये विस्तृतपणे स्पष्ट करा.
- ब. जागतिक दृष्टीकोनातून राजकारणावर निबंध लिहा.
- क. धर्म या संकल्पनेची सखोल चर्चा करा आणि धार्मिक संघटनेच्या प्रकारांबद्दल विस्तृत चर्चा करा.

प्र.३ कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.

20

- अ. संस्कृतीची व्याख्या स्पष्ट करा. संस्कृतीचे पैलू सविस्तरपणे समजावून सांगा.
- ब. संस्कृती आणि समाज यांच्यातील संबंधांवर विस्तृत चर्चा करा
- क. सांस्कृतिक सापेक्षतावाद ही संकल्पना सखोलपणे समजावून सांगा.

प्र.४ कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.

20

- अ. समाज माध्यम (सोशल मीडिया) म्हणजे काय? त्याची राजकीय परिमाणे स्पष्ट करा.
- ब. सोशल मीडियाचे विविध प्रकार सखोलपणे स्पष्ट करा
- क. विपणन (मार्केटिंग) आणि जाहिराती (एँडव्हर्टीझिंग) साठी समाज माध्यमांचा (सोशल मीडिया) कसा

वापर केला जातो ते स्पष्ट करा.

प्र.५

कोणत्याही दोहोंवर संक्षिप्त टीप लिहा.

20

अ. सकारात्मकतावाद

ब. निरंकुशतावाद

क. नियम आणि मूल्ये

ड. सोशल नेटवर्किंग साइट्स

[Time:2.30 Hrs]

[Marks:75]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All question are compulsory.
 2. Figures to the right indicate full marks.
 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

Q.1

A.Choose the correct alternative (Any-8)

08

1. Among the States in India _____ has the lowest gender ratio.
(Kerala / Maharashtra / Haryana)
2. The term _____ is used for a society which has more than one significant language groups.
(Multi-lingual society / Multi- cultural / Multi - ethnic)
3. Max Weber identified _____ dimensions of social stratification.
(three / four / five)
4. In _____ there is far – sightedness but not short – sightedness.
(Hypermetropia / Myopia / Onomatopoeia)
5. The _____ are guidelines to the central and state governments for policy making and for achieving social, economic and political justice.
(Directive Principles / Fundamental Rights / Preamble)
6. The first official language commission was appointed by the Government of India under the chairman _____.
(Pandit Nehru / B.G. Kher/ Karamchand Gandhi)
7. Traditional Hindu society was divided into _____ Varnas based on occupation of an individual.
(three / four / five)
7. Indian society is.....in nature.
(Tribal / pluralistic / rural)
8. consists of developing detachment from materialistic things of the world.
(Nivrtti Marg / Dharma / Pravrtti Marg)
9. Raja Ram Mohan Roy organized a movement to oppose the practice of _____
(Sati / dowry/ polygamy)
10. _____ is a belief or an ideology of a social, political or a religion group that

their religious and practices are superior to those of another group.
(Communalism / Casteism / Secularism)

B.State whether the following statements are True or False (Any-7)

07

1. Nivritti Marg consists of developing detachment from materialistic things of the world.
2. Among the States in India Haryana has the highest gender ratio.
3. The rural people in India are mostly engaged in industrial sector.
4. Denial of share in property is a form of psychological violence.
5. Secularism is a belief or an ideology of a social, political or a religion group that their religious and practices are superior to those of another group.
6. The Belgaum Border dispute is a dispute involving the Indian States of Karnataka and Maharashtra.
7. In India Kerala state has lowest literacy rate
8. The 8th schedule of Indian constitution enumerates 22 languages.
9. Preference for male child is the main reason of female foeticide.
10. Linguism means rigid adherence to one's language at the cost of other languages.

Q.2 a) Discuss the pluralistic nature of Indian society. 15

OR

b) What is gender ratio? Explain the factors responsible for declining gender ratio in India.

Q.3 a) Define "Regionalism". Describe the causes of regional conflicts in India. 15

OR

b) Explain the inequalities generated due to caste system in India.

Q.4 a) Explain the regional variation in India according to rural and urban characteristics 15

OR

b) Explain the various issues relating to mentally challenged persons.

Q.5 a) Discuss the causes and consequences of linguistic conflicts in India. 15

OR

b)Write short notes on (Any-3)

1. Unity through diversity
2. Female foeticide
3. Socially handicapped
4. Caste-wise population of India
5. Domestic violence

[वेळ: ३ तास]

[गुण: 75]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

3. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

प्र.१ अ) योग्य पर्याय निवडा (कोणतेही-८)

08

१ भारतातील राज्यां पैकी सर्वात कमी लिंग गुणोत्तर _____ ह्या राज्यात आहे.

(केरळ, महाराष्ट्र, हरियाणा)

२. _____ हा शब्द ज्या समाजामध्ये एका पेक्षा जास्त भाषांचे गट आहेत अशा समाजासाठी वापरला जातो.

(बहु-भाषिक समाज / बहु-सांस्कृतिक / बहु-वांशिक)

३. मॅक्स वेबरने सामाजिक स्तरीकरणाचे _____ इतकी विस्तार व्याप्ती सांगितली आहे.

(तीन / चार/ पाच)

४. _____ मध्ये लांबचे दिसते परंतु जवळचे दिसत नाही.

(हायपरमेट्रोपिया / मायोपिया / ओनोमाटोपिया)

५. सामाजिक, आर्थिक आणि राजकीय न्याय मिळवून देण्यासाठी केंद्र आणि राज्य सरकारला _____ द्वारे सूचना देण्यात आलेल्या आहेत.

(मार्गदर्शक तत्त्वे / मूलभूत हक्क/ प्रस्तावना)

६. _____ यांच्या अध्यक्षते खाली भारत सरकारने प्रथम अधिकृत भाषा आयोग नेमला.

(पंडित नेहरू/ बी.जी.खेर / करमचंद गांधी)

७. भारतीय समाजाचे स्वरूप _____ आहे.

(आदिवासी / बहुलतावादी / ग्रामीण)

८. _____ स्वीकारल्यामुळे जगातील भौतिकवादी गोष्टींपासून लांब जाण्याचा समावेश आहे.

(निवृत्ती मार्ग / धर्म/ प्रगती मार्ग)

९. _____ प्रथेला विरोध करण्यासाठी राजाराम मोहनराय यांनी चळवळ उभारली होती.

(सती / हुंडाबंदी / बहुविवाह)

१०. _____ ही सामाजिक, राजकीय किंवा धर्मगटाची एक श्रद्धा किंवा एक विचारधारा आहे की त्यांचा धर्म आणि आचरण/प्रथा इतर गटांपेक्षा श्रेष्ठ आहेत.

(जमातवाद / जातीयवाद / धर्मनिरपेक्षता)

ब.खालील विधाने सत्य किंवा असत्य आहेत ते सांगा (कोणतेही-७)

07

१. निवृत्तीमार्ग स्वीकारल्या मूळे जगातील भौतिकवादी गोष्टीं पासून लांब जाण्याचा समावेश आहे.

२. भारतात हरियाणा ह्या राज्यात सर्वाधिक लिंग गुणोत्तर आहे.

३. भारतातील ग्रामीण लोक बहुतांशी औद्योगिक क्षेत्रात गुंतलेले आहेत.

४.मालमत्तेत वाटा नाकारणे हा मानसिक हिंसाचाराचा एक प्रकार आहे.

५.धर्मनिरपेक्षता ही सामाजिक, राजकीय किंवा धार्मिक गटाची एक धारणा किंवा विचारधारा आहे की त्यांच्या धार्मिक प्रथा ह्या दुसऱ्या गटाच्या लोकांपेक्षा श्रेष्ठ आहेत.

६.बेळगाव सीमा वाद हा भारतातील कर्नाटक आणि महाराष्ट्र राज्यांचा वाद आहे.

७. भारतात साक्षरतेचे प्रमाण केरळ ह्या राज्यात सर्वात कमी आहे.

८. भारताच्या राज्यघटनेतील ८ व्या परिशिष्टामध्ये 22 भाषांचा समावेश आहे.

९. मुलाला प्राधान्य हे स्त्रीभ्रूण हत्येचे मुख्य कारण आहे.

१०. भाषावाद म्हणजे इतर भाषांऐवजी स्वतःच्या भाषेचे कठोरपणे पालन करणे.

प्र.२

अ)भारतीय समाजाच्या बहुलवादी स्वरूपाची चर्चा करा.

15

किंवा

ब) लिंग गुणोत्तर म्हणजे काय? भारतातील घटत्या लिंग गुणोत्तरासाठी कारणीभूत असलेले घटक स्पष्ट करा.

प्र.३

अ)प्रादेशिकतेची व्याख्या सांगून भारतातील प्रादेशिक संघर्षांची कारणे सांगा.

15

किंवा

- प्र.४ ब) भारतातील जातिव्यवस्थेमुळे निर्माण झालेल्या असमानता स्पष्ट करा.
अ)ग्रामीण आणि शहरी वैशिष्ट्यांनुसार भारतातील प्रादेशिक विविधता स्पष्ट करा. 15
किंवा
- प्र.५ ब)मतिमंद व्यक्तींशी संबंधित विविध समस्या समजावून सांगा.
अ)भारतातील भाषिक संघर्षांची कारणे आणि परिणामांची चर्चा करा. 15
किंवा
- ब)टिपा लिहा (कोणत्याही-३)
1. विविधतेतून एकता
 2. स्त्री भ्रूणहत्या
 3. सामाजिकदृष्ट्या विकलांग
 4. भारतातील जातीनिहाय लोकसंख्या
 5. घरगुती हिंसाचार

[Time:3.00 Hrs]		[Marks:100]
Please check whether you have got the right question paper.		
N.B:	1. All question are compulsory. 2. Figures to the right indicate full marks. 3. Use of dictionary not allowed. 4. All questions except Qs. 1 to be answered in French. 5. Text: Maigret et la jeune morte- Georges Simenon	

Q.1	Traduisez en anglais C'était l'année dernière et c'était la première fois que je voyageais tout seul. Mon oncle Antoine a écrit à mes parents 'Puisque vous ne pouvez pas venir envoyez-nous Alain'. Alain c'est moi. Mon oncle Antoine c'est médecin à Azy-sur-mer. Il est aussi le maire du village. Azy est un village au bord de la Méditerranée. Mon oncle, sa femme et leurs deux filles Michelle 15 ans, Josette 9 ans habitent une vieille maison. Derrière la maison à la cote de la mer il y a une terrasse. Plus bas il y a un jardin planté d'orangers. 'C'est un long voyage objecte ma mère'. 'Bah dit mon père, Alain a bientôt treize ans, c'est parfait.' En effet la première partie du voyage dans l'avion Paris-Marseille se passe sans incident. A Marseille je prends l'autorail qui m'emmène à Veyran une petite gare blanche avec des fleurs et des palmiers, on voit une ligne bleue de la Méditerranée.	20
Q.2	A. Récrivez les phrases suivantes selon les indications entre les parenthèses - J'ai oublié mon cahier, donne-moi ----- cahier. (Remplissez le tiret avec un adjectif convenable) - Marie a montré <u>les photos</u> <u>à ses amies</u>. (Remplacez les mots soulignés par les pronoms convenables) <u>Mes enfants</u>, ils adorent la mousse au chocolat. (Remplacez les mots soulignés par un pronom convenable) ----- gâteaux sont délicieux. (Remplissez le tiret avec un adjectif démonstratif) <u>Toi et ton ami</u>, allez au cinéma. (Remplacez les mots soulignés par un pronom) - Ce petit enfant habite chez <u>M. Legrand</u>. (Remplacez le mot souligné par un pronom convenable) ----- étudiant est intelligent. (Remplissez le tiret avec un adjectif démonstratif) - Tu es plus bavard que <u>tes voisines</u>. (Remplacez les mots soulignés par un pronom) - Envoyez-moi <u>la carte d'invitation</u> ! (Remplacez les mots soulignés par un pronom convenable) <u>Sylvie et ses amis</u> vont à la soirée. (Remplacez les mots soulignés par un pronom) B. Mettez les verbes entre les parenthèses au temps convenable - Cet après-midi nous (regarder) un film. - Aujourd'hui il (pleuvoir). - Hier mes sœurs (partir) pour la France. - Demain je (envoyer) le courriel. - Vous venez de (prendre) le dîner.	20

Q.3	Répondez aux questions suivantes (3 de votre choix) (i) Faites un portrait de Maigret. (ii) Qu'est-ce qui se passe sur la place Vintimille ? (iii) Quels sont les détails du rapport de l'autopsie du docteur Paul? (iv) Pourquoi Maigret a-t-il rendu une visite chez Mlle. Irène ? Est-ce que cette visite était utile? (v) Qui est Léon Zirkit ? Qu'est-ce qu'il a dit à propos de la nuit de lundi ?	30
Q.4	Lisez le texte suivant et répondez aux questions qui suivent. A Lyon dans la rue des Quatre Chapeaux, il y a un restaurant qui s'appelle 'Chez Vincent'. Il n'est pas connu des touristes, mais il est bien connu des riches soyeux lyonnais. C'est un restaurant lyonnais à l'ancienne mode sans miroirs sans maitre d'hôtel en habit. Le vrai lyonnais n'estime pas ces luxes. La rue est étroite l'entrée est sombre, la salle est longue et basse. Un seul garçon Joseph et un seul luxe : les nappes et les serviettes blanches comme la neige. M. Lacombe le patron est aussi le cuisinier. Mme. Lacombe est à la caisse. Quant à la cuisine elle est exquise. Exquise à la manière lyonnaise. Par exemple il n'y a pas de desserts seulement du fromage et des fruits. Mais en revanche soixante-quatre genres de hors d'œuvre, des pâtes délicieuses, des viandes exquis divinement préparées, les meilleurs poissons de la ville et les meilleurs légumes. A. Répondez aux questions suivantes i. Où se trouve le restaurant 'Chez Vincent'? ii. Qui sont les clients de ce restaurant? iii. Pourquoi on dit 'le restaurant n'estime pas ses luxes'? iv. Quoi sert ce restaurant? v. Quel est le rôle des Lacombe dans ce restaurant ? vi. Donnez un titre convenable à ce texte. B. Dites Vrai ou Faux i. Le restaurant sert les desserts délicieux. ii. Beaucoup de touristes fréquentent ce restaurant. C. Donnez le contraire de : ancienne, basse	15
Q.5	Ecrivez une composition sur UN des sujets suivants (150 mots) i. Les vacances de Diwali ii. Mon acteur favori iii. Un jour inoubliable de ma vie	15

कृपया जांचें कि आपको सही प्रश्न पत्र मिला है या नहीं।

सूचनाएं: १. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२. दायीं ओर के अंक पूर्ण अंक दर्शाते हैं।

३. उत्तर पुस्तिका में प्रश्न क्रमांक व उप क्रमांक अवश्य लिखें।

प्रश्न १. निम्नलिखित अवतरणों की सन्दर्भ सहित व्याख्या कीजिए।

३०

(क) “अधरों में राग अमंद किए
अलकों में मलमज बंद किए
तू अब तक सोयी है आली
आंखों में भरे विहाग री!”

अथवा

“याद आते स्वजन
जिनके स्नेह से भीगा अमृतमय आँख
स्मृति - विहंग की कभी थकने न देगी पाँख
याद आता मुझे अपना वह तरउली ग्राम।”

(ख) “लाल बिहारी जल गया, थाली उठाकर “पलट दी, और बोला - जी चाहता है, जीव पकड़ कर खींच लूं।”

अथवा

“अच्छा तो खाओ तुम और तुम्हारे लड़के खूब मजे में खाओ। ऐसे खाने पर लानत है।”

प्रश्न २. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर विस्तार से दीजिए।

२०

(घ) भिक्षुक कविता कवि के यथार्थ अनुभूतियों का प्रतिनिधित्व करती है स्पष्ट कीजिए।

अथवा

झांसी की रानी एक स्त्री की शौर्य कथा है। अपने शब्दों में लिखिए।

(ङ) खड्ग सिंह ने बाबा का घोड़ा कब और क्यों वापस कर दिया?

अथवा

डिप्टी कलेक्टरी कहानी का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न ३.

निम्नलिखित टिप्पणियाँ लिखिए।

१०

(ज) 'दिया जलाना कब मना है' एक आशावादी कविता।

अथवा

'नर हो न निराश करो मन को' कविता का भावार्थ।

(झ) 'बड़े घर की बेटा' कहानी के पात्र श्रीकण्ठ सिंह का चरित्र चित्रण।

अथवा

पुरस्कार कहानी की संवेदना।

प्रश्न ४.

निम्नलिखित प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए।

१०

१. दुकूल शब्द का प्रयोग किसके लिए हुआ है?

(i) दुप्पटा, (ii) साड़ी, (iii) बादल, (iv) हवा

२. पुष्प किसके शव पर न चढ़ाएँ जाने की बात करता है?

(i) सैनिक, (ii) सम्राट, (iii) राजा, (iv) भगवान

३. सिंदूर तिलकित भाल कविता में समय किस गति से चल रहा है?

(i) तेज गति से, (ii) धीमी गति से, (iii) निर्बाध गति से, (iv) रुका हुआ है

४. 'जलाओ दिये पर ध्यान रहे इतना' कविता में मृत्यु शब्द का अर्थ है।

(i) शांती, (ii) नश्वर, (iii) मरजाना, (iv) अंत

५. कल्पना के हाथों किस मन्दिर को गढ़ा गया है?

(i) स्वर्ण मंदिर, (ii) सुंदर मन्दिर, (iii) कमनीय मन्दिर, (iv) इनमें से कोई नहीं

६. अपना गाँव कहानी में कबूतरी के पति का क्या नाम है?

(i) सुभाष, (ii) सतीश, (iii) श्याम, (iv) संपत

७. डिप्टी कलेक्टरी की परीक्षा की फीस कितनी थी?

(i) १०० रुपये, (ii) २०० रुपये, (iii) ३०० रुपये, (iv) ४०० रुपये

८. कितने विशेषज्ञ भ्रष्टाचार का पता लगाने आए?

(i) दो, (ii) तीन, (iii) चार, (iv) पाँच

९. पाजेब किसके द्वारा खरीदी गई थी?

(i) भाभी, (ii) मुन्नी, (iii) बुआ, (iv) पापा

१०. चीफ की दावत कहानी में खाने की व्यवस्था कहाँ की गई थी?

(i) बरामदे में, (ii) होटल में, (iii) छज्जे पर, (iv) कमरे में

प्रश्न ५.

निम्न लिखित में से किसी एक विषय पर पत्र लिखिए।

१०

(ड) बिजली की समस्या के सम्बंध में शिकायती पत्र लिखिए।

अथवा

आपके मित्र को परीक्षा में अच्छे अंक प्राप्त हुए हैं उन्हें बधाई पत्र लिखें।

प्रश्न ६.

(अ) निम्नलिखित प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए।

१०

(प) निम्नलिखित वाक्य के शुद्ध रूप लिखिए।

- I) टहलना स्वस्थ के लिए अच्छा है।
- II) दोनों मित्र में घोर सम्बन्ध है।

(फ़) निम्नलिखित वाक्य में संज्ञा शब्द पहचानिए।

- I) उसने हमसे ठगी की है।
- II) आसमान में कालिमा छा गई।

(ब) निम्नलिखित वाक्य में सर्वनाम शब्द पहचानिए।

- I) वह अपने आप ही चला गया।
- II) यह कार्य किसने किया है।

(भ) निम्नलिखित वाक्य में क्रिया पहचानिए।

- I) उसने सोच लिया है।
- II) पप्पू बैठकर रोने लगा।

(ङ) निम्नलिखित वाक्य में विशेषण पहचानिए।

- I) थोड़ा घी लाया हूँ।
- II) वहाँ घना जंगल है।

(आ) निम्नलिखित अपठित गद्यांश को पढ़कर पूछे गए प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

१०

बहुत समय पहले, एक मनुष्य न अकस्मात् दो पत्थरों को इकट्ठा कर रगड़ा और आग पैदा की। इस प्रकार उसने एक लाभदायक खोज की; परन्तु हम उस मनुष्य का नाम नहीं जानते हैं। मनुष्य एक बेघर बिचरनेवाला प्राणी था जो कि अपने खाने की खोज में एक स्थान से दूसरे स्थान भटकता रहता था। फिर उसने खेती-बाड़ी की खोज की। इससे मनुष्य के रहने के ढंग में एक महान परिवर्तन आया। अब उसे भोजन की खोज में इधर-उधर भटकने की आवश्यकता नहीं थी। काफी समय के पश्चात् किसी ने पहिये का आविष्कार किया। इसी प्रकार के आविष्कारों की बदौलत आजकल साइकिलें, कारें तथा बसें आदि का प्रयोग सुलभ हुआ है।

१. बहुत समय पहले मनुष्य द्वारा किये गए खोजों और आविष्कारों के नाम लिखें?
२. मनुष्य के रहने के ढंगों में कौन-सी खोज महान परिवर्तन लायी?
३. किसान बन जाने के बाद मनुष्य ने एक स्थान से दूसरे स्थान पर भटकना क्यों बंद कर दिया?
४. पहिये के आविष्कार का आज क्या महत्व है?
५. मनुष्य के द्वारा अकस्मात् क्या अमूल्य कार्य हुआ?

Rural Development - I Introduction to Rural Development

[Time: Three Hours]

Q.P Code:00000134

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper

N. B:- 1) All questions are compulsory.

2) All questions carry equal marks.

3) Figures to the right indicate marks to a sub-question.

4) Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

Q.1) Attempt any two of the following**20**

- a) State the limitations of rural development in brief
- b) State the role of rural development in nation building
- c) State the objectives of rural development

Q.2) Attempt any two of the following**20**

- a) What is society? explain in details
- b) State the characteristics of rural society
- c) Overview the term of tribal community

Q.3) Attempt any two of the following**20**

- a) State the types of family in brief
- b) State the concept of caste
- c) Describe the class pattern followed in city

Q.4) Attempt any two of the following**20**

- a) State the obstacles occurring in progress of social change
- b) State the role of NGO in bringing of social change
- c) State the concept of people's participation

Q.5) Write short notes on any two of the following**20**

- a) Program for Rural development
- b) Indian social institutions
- c) Factors of social change
- d) Features of family

Q.P Code :00000134

(वेळ : तीन तास)

(गुण -१००)

Please check whether you have got the right question paper

सूचना- १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३) उजवीकडील अंक उपप्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्र.1 खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

अ. ग्रामीण विकासाच्या मर्यादा सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

ब. राष्ट्र विकासातील ग्रामीण विकासाची भूमिका स्पष्ट करा.

क. ग्रामीण विकासाची उद्दिष्टे विशद करा.

प्र.2 खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

अ. समाज म्हणजे काय? सविस्तर विवेचन करा.

ब. ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये विशद करा.

क. आदिवासी समुदाय या संकल्पनेचा आढावा घ्या.

प्र.3 खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

अ. कुटुंबाच्या प्रकाराचे सविस्तर विवेचन करा.

ब. जात ही संकल्पना स्पष्ट करा.

क. शहरातील वर्ग पद्धतीचे वर्णन करा.

प्र.4 खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

२०

अ. सामाजिक परिवर्तनाच्या प्रगतीमध्ये येणारे अडथळे सांगा.

ब. सामाजिक बदल घडवून आणण्यातील स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा

क. लोकसहभाग ही संकल्पना स्पष्ट करा

प्र.5 खालीलपैकी कोणतेही दोन टिपा द्या

२०

अ. ग्रामीण विकासाचे कार्यक्रम

ब. भारतीय सामाजिक संस्था

क. सामाजिक परिवर्तनाचे घटक

ड. कुटुंबांची वैशिष्ट्ये

[Time: 3 Hrs]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All question are compulsory.
 2. Figures to the right indicate full marks.
 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

- Q.1 **Answer any two of the following questions.** 20
- A Explain the role of education with other disciplines.
- B What is critical pedagogy? Discuss its need in education.
- C Do you agree with the statement of John Dewey that, "*experience is the only source of true knowledge.*" Elaborate with suitable examples.
- Q.2 **Answer any two of the following questions.** 20
- A Explain the factors influencing individual aims of education.
- B Elaborate meaning and importance of social aims.
- C How does philosophy influence education?
- Q.3 **Answer any two of the following questions.** 20
- A Explain the characteristics of learning
- B Define teaching and explain the concept of teaching.
- C Explain the functions of teaching.
- Q.4 **Answer any two of the following questions.** 20
- A What are the qualities of pre-primary teachers?
- B Discuss the qualifications of primary and secondary school teachers ?
- C Explain the key points essential for professional development.
- Q.5 **Write short notes on (any 2)** 20
- A Meaning and scope of education.
- B Sociological basis of Education.

- C Maslow's Theory of Hierarchy of Needs
D Code of ethics for teachers.

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.
सूचना: १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.
३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या
मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

- प्र.१ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. २०
- अ इतर शिस्तीसंदर्भात शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.
ब चिकित्सक अध्यापनशास्त्र म्हणजे काय? शिक्षणातील त्याची गरज चर्चा करा.
क जॉन ड्युईच्या विधानाशी तुम्ही सहमत आहात का, "अनुभव हाच ज्ञानाचा स्रोत आहे." योग्य उदाहरणांसह विस्तृत करा.
- प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. २०
- अ शिक्षणाच्या वैयक्तिक उद्दिष्टांवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
ब सामाजिक उद्दिष्टांचा विस्तृत अर्थ आणि महत्त्व लिहा.
क तत्त्वज्ञानाचा शिक्षणावर कसा प्रभाव पडतो?
- प्र.३ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. २०
- अ शिकण्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा
ब अध्यापनाची व्याख्या करा आणि शिकवण्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
क अध्यापनाची कार्ये स्पष्ट करा.

- प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे द्या. २०
- अ पूर्व प्राथमिक शिक्षकांचे गुण कोणते?
- ब प्राथमिक व माध्यमिक शाळेतील शिक्षकांच्या पात्रतेची चर्चा करा?
- क व्यावसायिक विकासासाठी आवश्यक असलेले महत्त्वाचे मुद्दे स्पष्ट करा.
- प्र.५ टीपा लिहा (कोणतेही २) २०
- अ शिक्षणाचा अर्थ आणि व्याप्ती.
- ब शिक्षणाचा समाजशास्त्रीय आधार.
- क गरजांच्या पदानुक्रमाचा मॅस्लोचा सिद्धांत
- ड शिक्षकांसाठी आचारसंहिता.

[Time:3 Hrs]		[Marks:100]
Please check whether you have got the right question paper.		
N.B:	1. All questions are compulsory. 2. Figures to the right indicate full marks. 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.	
Q.1	Attempt any TWO Questions.	20
	A State the causes of the Revolt of 1857.	
	B Evaluate the achievements of Bombay Association and Pune Sarvajanik Sabha.	
	C Examine the background of the Indian National Congress at the time of its Establishment in 1885.	
Q.2	Attempt any TWO Questions.	20
	A Evaluate the contribution of Justice Ranade in the Indian National Movement.	
	B Describe the role of Lala Lajpat Rai, Bal Gangadhar Tilak and Bipin Chandra Pal through the Extremist Politics in the Indian National Movement.	
	C Evaluate the contribution of Revolutionary activists in the Indian Freedom Struggle.	
Q.3	Attempt any TWO Questions.	20
	A Briefly evaluate the contribution of Mahatma Gandhi in the Civil Disobedience Movement.	
	B Critically examine the importance of the Govt. of India Act, 1935	
	C Highlight on the Quit India Movement and how it helps to achieve India's Independence.	
Q.4	Attempt any TWO Questions	20
	A Elaborate the major contribution of Netaji Subhash Chandra Bose in the Indian Freedom Movement.	
	B Briefly describe the provisions of Cabinet Mission Plan.	
	C Described the important features of Indian Independence Act. 1947.	
Q.5	Write short notes on any two of the following:	20
	A Importance of the Revolt of 1857	
	B Revolutionary Movement in Maharashtra	
	C Montague-Chelmsford Reform Act 1919	
	D Mountbatten Plan	

वेळ: ३ तास		[गुण:100]
कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.		
सूचना:	१ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात. ३. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.	
प्र. १	खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	20
अ	१८५७ च्या उठावाची कारणे सांगा.	
ब	बॉम्बे असोशिएशन आणि पुणे सार्वजनिक सभेच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.	
क	इ.स.१८८५ मध्ये स्थापन झालेल्या भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसच्या स्थापनेच्या पार्श्वभूमीचे परीक्षण करा.	
प्र. २	कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	20
अ	न्या. रानडे यांचे राष्ट्रीय चळवळीतील योगदानाचे मुल्यांकन करा.	
ब	भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीत लाला लजपतराय, लोकमान्य बाळ गंगाधर टिळक आणि बिपिनचंद्र पाल यांनी जहालमतवादी राजकारणाच्या माध्यमातून केलेल्या कार्याचे वर्णन करा.	
क	क्रांतिकारकांचे भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील योगदानाचे मुल्यांकन करा.	
प्र. ३	कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	20
अ	सविनय कायदेभंग चळवळीमध्ये महात्मा गांधी यांच्या योगदानाचे थोडक्यात विश्लेषण करा.	
ब	इ.स.१९३५ च्या भारतीय स्वातंत्र्याच्या कायद्याचे चिकित्सक परीक्षण करा.	
क	चलेजाव चळवळीवर प्रकाश टाकून ही चळवळ भारताला स्वातंत्र्य मिळविण्यासाठी कशी फायदेशीर राहिली ते सांगा.	
प्र. ४	कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	20
अ	नेताजी सुभाष चंद्रबोस यांचे भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील कार्याचे विस्तृत विवेचन करा.	
ब	कॅबिनेट मिशन प्लान मधील प्रमुख तरतुदी थोडक्यात सांगा.	
क	भारतीय स्वातंत्र्याच्या कायद्यातील प्रमुख तरतुदीचे वर्णन करा.	
प्र. ५	खालील पैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा.	20
अ	१८५७च्या उठावाचे महत्व	
ब	महाराष्ट्रातील क्रांतिकारी चळवळ	
क	१९१९ चा मॉटेग्यु-चेम्सफोर्ड सुधारणा कायदा	
ड	माउंटबेटन योजना	

[Time: 3:00 Hrs.]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All question are compulsory.
 2. All questionS are equal marks
 3. Figure to the right indicates marks to a Sub -Question

Q.1	Attempt any Two of the following	
	1 What are the salient features of the Indian Constitution?	10
	2 Discuss the Historical Background to the Indian Constitution	10
	3 Describe the Preamble of the Indian Constitution	10
Q.2	Attempt any Two of the following	
	1 Explain the scope of Right to Equality enumerated under Article 14 to 18	10
	2 What are various constitutional measures to protect fundamental rights under Article 32	10
	3 Describe the Importance of Directive Principles to State Policy	10
Q.3	Attempt any Two of the following	
	1 Is the Judiciary in India independent? Explain in detail	10
	2 Describe the various legislative devices to control the Executive	10
	3 Discuss various stages of Legislative Procedure of Parliament	10
Q.4	Attempt any Two of the following	
	1 Explain Legislative Powers of the President of India	10
	2 Explain different functions of the Indian Prime Minister	10
	3 Describe various functions of the Gram Panchayat as defined by 73 rd Constitutional Amendment	10
Q.5	Attempt any Two of the following	
	Write a note on 74 th Constitutional Amendment to the Indian Constitution	10
	Explain the composition of Council of Ministers	10
	Write a note on powers of Rajya Sabha	10

[वेळ: ३ तास]		[गुण:१००]
कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.		
सूचना:	१ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २.सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत ३.उजवीकडील अंक उप- प्रश्नांनाचे गुण दर्शवितात	

प्र.१	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा	
1	भारतीय संविधानाची ठळक वैशिष्ट्ये कोणती आहेत	10
2	भारतीय संविधानाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमीची थोडक्यात चर्चा करा	10
3	भारतीय संविधानातील उद्देशपत्रिकेची चर्चा करा	10
प्र.२	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा	
1	भारतीय संविधानातील कलम १४ ते १८ मध्ये नमूद समतेच्या अधिकाराची व्याप्ती स्पष्ट करा	10
2	कलम ३२ मध्ये नमूद मुलभूत अधिकारांच्या जतनाच्या विविध घटनात्मक मार्गांची चर्चा करा	10
3	राज्याच्या मार्गदर्शक तत्वांचे महत्व स्पष्ट करा	10
प्र.३	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा	
1	भारतातील न्यायमंडळ खरोखर स्वतंत्र आहे का? सविस्तर चर्चा करा	10
2	कार्यकारी मंडळावरील नियंत्रणाच्या विविध वैधानिक मार्गांची चर्चा करा	10
3	संसदेच्या विधीनिर्मीतीप्रक्रियेचे विविध टप्पे स्पष्ट करा	10
प्र.४	खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा	
1	भारताच्या राष्ट्रपतींच्या वैधानिक अधिकारांची चर्चा करा	10
2	भारतीय पंतप्रधानांच्या विविध कार्य व जबाबदाऱ्यांची चर्चा करा	10

	3	७३ व्या घटनादुरुस्तीद्वारे नमूद ग्रामपंचायतीची विविध कार्ये स्पष्ट करा	10
प्र.५		खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा	
	1	भारतीय संविधानाच्या ७४ व्या घटनादुरुस्तीविषयी थोडक्यात टिप लिहा	10
	2	मंत्रिमंडळाची रचना थोडक्यात स्पष्ट करा	10
	3	राज्यसभेचे अधिकार यांवर थोडक्यात टिप लिहा	10

[Time: 3.00 Hrs]		[Marks:100]
Please check whether you have got the right question paper.		
N.B:	1. All 5 questions carry 20 marks and are compulsory. 2. Attempt any two questions out of three from each of Q.1 to Q. 4. 3. Attempt any two questions out of four from Q. 5. 4. Figures to the right indicate full marks.	

Q.1	Attempt any two of the following	(20 marks)
	A) Define Psychology. Explain the various subfields of Psychology and their relation to different perspectives.	
	B) Explain in brief the descriptive methods of psychology.	
	C) Explain the experimental method and its characteristics in detail.	
Q.2	Attempt any two of the following	(20 marks)
	A) Describe the endocrine system.	
	B) Write a note on any two tools used to study a living brain.	
	C) Explain the peripheral nervous system (PNS) in brief.	
Q.3	Attempt any two of the following	(20 marks)
	A) Define learning. Differentiate between negative reinforcement and punishment.	
	B) Explain in detail the concept of shaping and reinforcement schedules.	
	C) Write a note on observational learning and its applications.	
Q.4	Attempt any two of the following	(20 marks)
	A) Explain sensory memory and short-term memory.	
	B) What is explicit memory system? Explain the role of the frontal lobes and hippocampus in it.	
	C) Write a detailed note on interference and motivated forgetting.	
Q5	Write Short Note on any two of the following	(20 marks)
	A) Discuss the roots of Psychology with reference to Structuralism and Functionalism.	
	B) Explain the limbic system.	
	C) Explain the effects of violent TV programs on aggression.	
	D) Write a note on techniques to improve memory.	

[वेळ: ३ तास]	[गुण: १००]
कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.	
सूचना:	१ सर्व ५ प्रश्नांना २० गुण आहेत आणि सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत. २. प्र. १ ते प्र.४ मधून प्रत्येकी तीनपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. ३. प्र. ५ मधून चारपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. ४. उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात. ५. प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

प्र.१	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	(२०)
अ.	मानसशास्त्रज्ञाची व्याख्या लिहा. मानसशास्त्राच्या विविध उपशाखा आणि त्यांचे विविध दृष्टिकोनांशी संबंध स्पष्ट करा.	
ब.	मानसशास्त्राच्या वर्णनात्मक पद्धती थोडक्यात स्पष्ट करा.	
क.	प्रायोगिक पद्धत आणि त्यांची वैशिष्ट्ये सविस्तरपणे स्पष्ट करा.	
प्र.२	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	(२०)
अ.	अंतःस्त्रावी ग्रंथी संस्थेचे वर्णन करा.	
ब.	जिवंत मेंदू अभ्यासण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या कोणत्याही दोन उपकरणांवर टिपा लिहा.	
क.	सीमावर्ती मज्जासंस्था थोडक्यात स्पष्ट करा.	
प्र.३	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	(२०)
अ.	अध्ययनाची व्याख्या द्या. ऋणात्मक प्रबलन व शिक्षा यातील फरक स्पष्ट करा.	
ब.	जटील प्रकारची वर्तन (shaping) संकल्पना व प्रबलन सारणी यांचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा.	
क.	निरीक्षणात्मक अध्ययन व त्याचे उपयोजन यावर टीपणी करा.	
प्र.४	कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.	(२०)
अ.	संवेदनासंबंधीची स्मृती व अल्पकालीन स्मृती स्पष्ट करा.	
ब.	प्रकट स्मृती प्रणाली काय आहे? त्यामध्ये अग्रखंड आणि अश्वमीन यांची भूमिका स्पष्ट करा.	
क.	हस्तक्षेप व प्रेरित विस्मरण यांवर सविस्तर टिपणी लिहा.	
प्र.५	खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांवर लघु टिपा लिहा.	(२०)
अ.	रचनावाद आणि कार्यवाद यांच्या अनुषंगाने मानसशास्त्राच्या उगमस्थानांविषयी चर्चा करा.	
ब.	किनारी संस्था/लिंबिक यंत्रणा स्पष्ट करा.	
क.	दूरदर्शनवरील हिंसात्मक कार्यक्रमांचे आक्रमकतेवर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.	
ड.	स्मृती सुधारण्याची तंत्रे यांवर टिपा लिहा.	

English Literature - I Introduction to Literature (Short stories and Novel)

F.Y.B.A. Paper I –Introduction to Literature SEM I

Duration: 3hrs

Marks: 100

Note: i. All questions are compulsory.**ii. Figures to the right indicate full marks.**Q.1) Write short notes on **Any Two** of the following: 20

- i. Plot of Novel
- ii. Round Character
- iii. Gothic Novel
- iv. Detective Novel
- v. Science Fiction
- vi. Historical Novel

Q.2 a) Comment on the thematic concerns of O'Henry in his story "The Last Leaf". 20

OR

b) Discuss the significance of the title of the story, "The Open Window" with relation to its theme.

Q.3a) Discuss Jane Austen's "Pride and Prejudice" as a Victorian Novel. 20

OR

b) Bring out the elements of gothic fiction in "Dr. Jekyll and Mr. Hyde".

Q.4) Write short notes on **Any Two** of the following: 20

- a) Nightingale in "The Nightingale and the Rose"
- b) The heroine of the story "The Doll's House"
- c) Use of symbols in "The Tell Tale Heart"
- d) Central theme of "The Story of an Hour"

Q.5) Write short notes on **Any Two** of the following: 20

- a) Mr. Bennet and Mrs. Bennet
- b) Significance of the title "Pride and Prejudice"
- c) Gabriel John Utterson
- d) Dr. Jekyll

+++-----+++-----+++-----+++

[समय: ३ घंटे]

[पूर्णांक : १००]

कृपया जांचें कि आपको सही प्रश्न पत्र मिला है या नहीं।

- सूचनाएं:**
१. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 २. दायीं ओर के अंक पूर्ण अंक दर्शाते हैं।
 ३. उत्तर पुस्तिका में प्रश्न क्रमांक व उपक्रमांक अवश्य लिखें।

प्रश्न १.

निम्न लिखित अवतरणों की सन्दर्भ सहित व्याख्या कीजिए।

२४

- (क) 'रुको' उसने कहा – 'मैं नए जुते पहने हूँ, मैं इन्हें दस साल पहनता, पर देखो तुम इन्हें मत पहनना, मरे हुए आदमियों के जुते नहीं पहने जाते, तुम इन्हें बेच देना।'

अथवा

"क्या करे मैडम! दाढ़ी मूँछ क्या, अपुन का बस चले तो अपना नाम भी बदल दें। क्या रखा है नाम और मजहब में। मजहब के नाम पर दो जून की रोटी भी नहीं मिलती।"

- (ख) "कम से कम प्रत्येक पांच साल के बाद भी, गरीब जनता के पैसों का पंचमांश ही इन सड़को पर खर्च किए जाते हैं, चाँदी की चमचमाती हुई सड़क के किनारे सोने के माईलस्टोन गड़े होते हैं।"

अथवा

"विक्टर ह्यूगो ने अपनी अमर कृति 'ला मिजरेब्ल' में कहा है – डॉक्टर का दरवाजा कभी बंद नहीं रहना चाहिए और पादरी का फाटक हमेशा खुला होना चाहिए – सरयू भैया को निःसंदेह इन दोनों का रुतबा अकेले हासिल है।"

प्रश्न २.

निम्न लिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

३०

- (ग) 'नौकरी पेशा' कहानी की कथावस्तु को अपने शब्दों में लिखिए।

अथवा

'कर्मनाशा की हार' कहानी के प्रमुख पात्र का चरित्र-चित्रण कीजिए।

- (घ) 'नजर नसाय गई मालिक' की विस्तार से समीक्षा कीजिए।

अथवा

'जैसे उनके दिन फिरे' व्यंग्य में निहित व्यंग्य को विस्तार से स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न ३.

निम्न लिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।

१५

- (च) 'परदा' कहानी मध्यम वर्गीय परिवार की किस तरह से सच्ची तस्वीर प्रस्तुत करता है, उसे स्पष्ट कीजिए।

अथवा

(छ) 'भाषा बहता नीर' नामक निबंध की संवेदना को विस्तार से स्पष्ट कीजिए।

प्रश्न ४.

निम्न लिखित विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए।

१६

(ज) 'डाची' कहानी का उद्देश्य।

अथवा

थावर्या का चरित्र-चित्रण।

(झ) भिवंडी में दंगा।

अथवा

'महाभारत की एक साँझ' एकांकी में घटित घटना।

प्रश्न ५.

निम्न लिखित प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

१५

- १) उदय प्रकाश को सन १९९४ में कौनसा पुरस्कार मिला था?
- २) 'टेपचू' कहानी में किस गाँव का चित्रण है?
- ३) राधेलाल किसके यहाँ नौकरी के लिए जाते हैं?
- ४) गरीब का एकमात्र सहायक कौन है?
- ५) मशीरमाल किसको देखकर मोहित हो जाता है?
- ६) 'खारू' किस कहानी का पात्र है?
- ७) भैरोनाथ द्वारा फटकार सुनने से कुलदीप कितने महीने घर छोड़कर चला जाता है?
- ८) सरपंच आदिवासी हरिजनों को क्या लालच देता है?
- ९) 'नजर नसाई गई मालिक' का क्या अर्थ है?
- १०) 'जैसे उनके दिन फिरे' किस विधा की रचना है?
- ११) सन १९४२ में नेपाल में किसने प्रजातंत्र कायम करने का सपना देखा था?
- १२) लेखक का मित्र बलराज कहा रहता था?
- १३) कुबेरनाथ राय का पहला निबंध संग्रह कौनसा है, नाम लिखिए?
- १४) कबीर ने जरूरत पड़ने पर किस शब्दावली का प्रयोग किया है?
- १५) रजिस्ट्री किसे करनी थी?

(Total 3 Hrs)

(Total Marks 100)

Please Check whether you have got the right Question Paper

- 1) All Questions are compulsory
- 2) All Questions carry equal marks
- 3) Figures to the right indicate marks to a sub-question

Q.1 Attempt any Two of the following

1. Pinpoint key salient features of the Indian Constitution? 10
2. Discuss the Historical Background to the Indian Constitution 10
3. Describe the Preamble of the Indian Constitution 10

Q.2 Attempt any Two of the following

1. Explain the scope of Right to Freedom enumerated under Article 19 10
2. Discuss various constitutional measures to protect fundamental rights under Art.32 10
3. Explore the significance of Directive Principles to State Policy 10

Q.3 Attempt any Two of the following

1. Is the Judiciary in India independent? Explain in detail 10
2. Describe the various legislative devices to control the Executive 10
3. Discuss various stages of Legislative Procedure of Parliament 10

Q.4 Attempt any Two of the following

1. Explain Legislative Powers of the President of India 10
2. Explain different functions of the Indian Prime Minister 10
3. Describe various functions of the Gram Panchayat as defined by 73rd Constitutional Amendment 10

Q.5 Attempt any Two of the following

1. Write a note on 74th Constitutional Amendment to the Indian Constitution 10
2. Explain the composition of Council of Ministers 10
3. Write a note on powers of Rajya Sabha 10

(एकूण वेळ ३ तास)

(एकूण गुण १००)

आपणांस योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली असल्याची खात्री करावी

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
- 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत
- 3) उपप्रश्नाच्या डावीकडील अंक गुण दर्शवतात

प्र 1. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा

1. भारतीय संविधानाची ठळक वैशिष्ट्ये नोंदवा १०
2. भारतीय संविधानाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमीची थोडक्यात चर्चा करा १०
3. भारतीय संविधानातील उद्देशपत्रिकेची चर्चा करा १०

प्र 2. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा

1. भारतीय संविधानातील कलम १९ मध्ये नमूद स्वातंत्र्याच्या अधिकाराची व्याप्ती स्पष्ट करा १०
2. कलम ३२ मध्ये नमूद मुलभूत अधिकारांच्या जतनाच्या विविध घटनात्मक मार्गांची चर्चा करा १०
3. राज्याच्या मार्गदर्शक तत्वांचे महत्त्व स्पष्ट करा १०

प्र 3. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा

1. भारतातील न्यायमंडळ खरोखर स्वतंत्र आहे का? सविस्तर चर्चा करा १०
2. कार्यकारी मंडळावरील नियंत्रणाच्या विविध वैधानिक मार्गांची चर्चा करा १०
3. संसदेच्या विधीनिर्मातीप्रक्रियेचे विविध टप्पे स्पष्ट करा १०

प्र 4. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा

1. भारताच्या राष्ट्रपतींच्या वैधानिक अधिकारांची चर्चा करा १०
2. भारतीय पंतप्रधानांच्या विविध कार्ये व जबाबदाऱ्यांची चर्चा करा १०
3. ७३ व्या घटनादुरुस्तीद्वारे नमूद ग्रामपंचायतीची विविध कार्ये स्पष्ट करा १०

प्र 5. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा

1. भारतीय संविधानाच्या ७४ व्या घटनादुरुस्तीविषयी थोडक्यात टिप लिहा १०
2. मंत्रिमंडळाची रचना थोडक्यात स्पष्ट करा १०
3. राज्यसभेचे अधिकार यांवर थोडक्यात टिप लिहा १०

Q.P. Code:00001930

Q.P. Code: 00000140

[Time: 3 Hrs]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All question are compulsory.
 2. Figures to the right indicate full marks.
 3. Students answering in the regional language should refer in case of doubt to the main text of the paper in English.

Q.1	Attempt Any 2 Sub Questions.	20
	a Define Sociology. Elaborate on the Perspectives of Sociology.	
	b Explain the concept of Sociological Imagination. Describe ways to develop sociological outlook.	
	c Explain the Scope of Sociology as a discipline	
Q.2	Attempt Any 2 Sub Questions.	20
	a Define Social Institutions. Elaborate on its features and types.	
	b Write an essay on Religion as a social institution.	
	c Discuss the changing nature of family as a social institution	
Q.3	Attempt Any 2 Sub Questions.	20
	a Define Culture. Explain various characteristics of culture.	
	b Discuss the relationship between culture and society	
	c Explain cultural relativism as a concept.	
Q.4	Attempt Any 2 Sub Questions.	20
	a What is social media? Explain its various dimensions.	
	b Explain the relationship between media and politics	
	c Explain how social media is used for marketing and advertising	
Q.5	Write Short Notes on Any 2 .	20
	a Careers in Sociology	
	b Power and Authority	
	c Culture Shock	
	d Social Networking Sites	

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना: १ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२ उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

३ प्रादेशिक भाषेत उत्तर देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी शंका असल्यास पेपरच्या मुख्य मजकुराचा इंग्रजीमध्ये संदर्भ द्यावा.

- प्र.१ **कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.** २०
- अ. समाजशास्त्राची व्याख्या करा. समाजशास्त्राच्या दृष्टीकोनांवर तपशीलवार माहिती द्या.
 ब. समाजशास्त्रीय कल्पनाशक्तीची संकल्पना स्पष्ट करा. समाजशास्त्रीय दृष्टीकोन विकसित करण्याच्या पद्धतींचे वर्णन करा.
 क. एक ज्ञान शाखा म्हणून समाजशास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- प्र.२ **कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.** २०
- अ. सामाजिक संस्थांची व्याख्या स्पष्ट करा. त्याची वैशिष्ट्ये आणि प्रकार यावर विस्तृत चर्चा करा.
 ब. एक सामाजिक संस्था म्हणून धर्मावर निबंध लिहा.
 क. सामाजिक संस्था म्हणून कुटुंबाच्या बदलत्या स्वरूपाची चर्चा करा.
- प्र.३ **कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.** २०
- अ. संस्कृतीची व्याख्या सांगा. संस्कृतीची विविध वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 ब. संस्कृती आणि समाज यांच्यातील संबंधांवर सखोल चर्चा करा
 क. सांस्कृतिक सापेक्षतावाद ही संकल्पना समजावून सांगा.
- प्र.४ **कोणतेही २ उपप्रश्न सोडवा.** २०
- अ. समाज माध्यम (सोशल मीडिया) म्हणजे काय? त्याची विविध परिमाणे स्पष्ट करा.
 ब. माध्यम (मीडिया) आणि राजकारण यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
 क. विपणन (मार्केटिंग) आणि जाहिराती (एडव्हर्टीझिंग) साठी समाज माध्यमांचा (सोशल मीडिया) कसा वापर केला जातो ते स्पष्ट करा.
- प्र.५ **कोणत्याही दोहोंवर संक्षिप्त टीप लिहा.** २०
- अ. समाजशास्त्रात करिअर
 ब. सत्ता आणि अधिकार
 क. कल्चर शॉक (सांस्कृतिक धक्का)
 ड. सोशल नेटवर्किंग साइट्स

ہدایات :

- (۱) ہر جواب سے پہلے متعلقہ سوال ضرور لکھیں۔
 (۲) ہر جواب نئے صفحے سے شروع کریں۔

(20)

سوال نمبر ۱۔ اردو نظم نگاری کی مختلف ہئیتوں پر نوٹ لکھیے۔

یا
 اردو نظم کی بین الاقوامی ہئیتوں پر تفصیلی گفتگو کیجیے۔

(20)

سوال نمبر ۲۔ شمالی ہند میں اردو نظم نگاری کے نقوش پر روشنی ڈالتے ہوئے نظیر اکبر آبادی کی نظم نگاری پر نوٹ لکھیے۔

یا
 اردو نظم نگاری کے آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے۔

(20)

سوال نمبر ۳۔ علامہ اقبال کے فلسفیانہ تصورات کے بنیادی عناصر کو مثالوں سے واضح کیجیے۔

یا
 علامہ اقبال کی نظم نگاری پر مفصل نوٹ لکھیے۔

(20)

سوال نمبر ۴۔ اختر شیرانی کی حیات اور شخصیت پر مفصل نوٹ لکھیے۔

یا
 اردو نظم نگاری میں اختر شیرانی کے مقام کا تعین کیجیے۔

(20)

سوال نمبر ۵۔ درج ذیل میں سے کوئی چار سوالات کے مختصر جوابات لکھیے۔

- ۱۔ نثری نظم پر اپنی معلومات پیش کیجیے۔
- ۲۔ نظم کی ادبی و اصطلاحی تعریف بیان کیجیے۔
- ۳۔ علامہ اقبال کی شاعری کے پہلے دور کی شاعری کی خصوصیت بیان کیجیے۔
- ۴۔ نظم اے عشق کہیں لے چل میں اختر شیرانی رپر عشق سے کس طرح التجا کرتے ہیں؟
- ۵۔ نظم ہمالہ میں علامہ اقبال نے ہمالہ سے کیا جاننے کی خواہش ظاہر کی ہے؟
- ۶۔ علامہ اقبال کی ابتدائی تعلیم کس طرح ہوئی؟